

یون‌های موجود در برخی از نمک‌ها، می‌توانند با مولکول‌های آب پیوند تشکیل دهند و این مولکول‌ها را درون شبکه بلور خود به دام بیندازند. این ترکیب‌ها را نمک‌های آبپوشیده می‌گویند.

تعیین تعداد مولکول‌های آب تبلور

هنگامی که فرمول نمک بی‌آب مشخص است می‌توان تعداد مولکول‌های آب تبلور را بدست آورد. در این گونه مسائل، جرم نمک آبدار و جرم نمک خشک یا جرم آب بخار شده را می‌دهند که با کم کردن آن‌ها از هم، می‌توان جرم آب بخار شده یا جرم نمک خشک را بدست آورد.

a = جرم نمک آبپوشیده

$$b = \text{جرم نمک خشک} \Rightarrow \text{مول نمک خشک} = \frac{b}{M}$$

$$a - b = \text{جرم آب بخار شده} \Rightarrow \text{مول آب بخار شده} = \frac{a - b}{18}$$

$$\text{تعداد مولکول آب تبلور} = \frac{\text{مول آب بخار شده}}{\text{مول نمک خشک}} \Rightarrow n = \frac{\frac{a - b}{18}}{\frac{b}{M}} \Rightarrow n = \frac{(a - b)M}{18b}$$

مثال (۱): اگر از حرارت دادن $3/5$ گرم کلسیم سولفات آبپوشیده، $2/77$ گرم نمک خشک بدست آید، تعداد مولکول‌های آب تبلور در این نمک چقدر است؟ (جرم مولی آب و نمک خشک به ترتیب 18 و 136 گرم بر مول است).

۲ (۱)   ۴ (۲)   ۵ (۳)   ۶ (۴)

$$n = \frac{(a - b)M}{18b} = \frac{(3/5 - 2/77)136}{18 \times 2/77} = 2 \Rightarrow \text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O} \quad \text{حل: گزینه (۱)}$$

مثال (۲): $0/61$ گرم از یک نمونه باریم کلرید متبلور، $0/09$ گرم آب تبلور دارد. تعداد مولکول‌های آب تبلور کدام است؟ (جرم مولی آب و باریم کلرید خشک به ترتیب 18 و 208 گرم بر مول است).

۲ (۱)   ۳ (۲)   ۵ (۳)   ۷ (۴)

حل: گزینه (۱) $a = 0/61 \text{ g}$, $a - b = 0/09 \text{ g}$, $b = 0/61 - 0/09 = 0/52 \text{ g}$ جرم باریم کلرید خشک

$$n = \frac{(a - b)M}{18b} = \frac{0/09 \times 208}{18 \times 0/52} = 2 \Rightarrow \text{BaCl}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$$

مثال (۳): اگر $7/80$ گرم بلور $\text{FeSO}_4 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$ را حرارت دهیم، تا تمام آب تبلور آن خارج شود، چند گرم FeSO_4 باقی می‌ماند؟ (جرم مولی آب و آهن (II) سولفات خشک به ترتیب 18 و 152 گرم بر مول است).

۰/۴۳ (۱)   ۳/۲۵ (۲)   ۷/۶۲ (۳)   ۴/۵۶ (۴)

$$e = \frac{(7/80 - b)152}{18b} \Rightarrow b = 4/56 \text{ g} \quad \text{حل: گزینه (۴)}$$

$$? \text{g FeSO}_4 = 7/80 \cdot \text{g FeSO}_4 \cdot 6\text{H}_2\text{O} \times \frac{152 \text{g FeSO}_4}{260 \text{g FeSO}_4 \cdot 6\text{H}_2\text{O}} = 4/56 \text{g FeSO}_4$$

روش دوم:

مثال (۴): جرم $1/34$ گرم از یک نمونه سدیم سولفات پس از خشک کردن به $0/71$ گرم کاهش یافته است. این نمونه چه تعداد آب تبلور دارد؟ ($\text{O}=16$, $\text{Na}=23$, $\text{S}=32 \text{g/mol}$)

۵ (۱)
۷ (۲)
۸ (۳)
۱۰ (۴)

حل: گزینه (۲)

$$n = \frac{(1/34 - 0/71)142}{18 \times 0/71} = 7$$

مثال (۵): 50% از جرم سدیم سولفات متبلور را آب تشکیل داده است. تعداد مولکول‌های آب تبلور کدام است؟ (جرم مولی آب و سدیم سولفات به ترتیب 18 و 126 گرم بر مول است).

۱۰ (۱)
۷ (۲)
۵ (۳)
۲ (۴)

حل: گزینه (۲)

$$\frac{n\text{H}_2\text{O}}{\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot n\text{H}_2\text{O}} = \frac{50}{100} \Rightarrow \frac{18n}{126 + 18n} = \frac{1}{2} \Rightarrow n = 7$$

مثال (۶): از حرارت دادن $2/5$ گرم $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ متبلور تا از دست دادن کامل آب، چند گرم CuSO_4 خشک بدست می‌آید؟ (جرم مولی آب و CuSO_4 خشک به ترتیب 18 و 160 گرم بر مول است).

۱/۳ (۱)
۰/۷۳ (۲)
۱/۶ (۳)
۱/۰۹ (۴)

حل: گزینه (۳)

$$n = \frac{(a-b)M}{18b} \Rightarrow 5 = \frac{(2/5 - b)160}{18b} \Rightarrow b = 1/6$$

مثال (۷): اگر $6/5$ گرم کبالت (II) سولفات متبلور را حرارت دهیم، $2/7$ گرم از جرم آن کاسته می‌شود. فرمول شیمیایی این ماده متبلور کدام است؟ (جرم مولی آب و نمک خشک به ترتیب 18 و 155 گرم بر مول است).

(۱) $\text{CoSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$
(۲) $\text{CoSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$
(۳) $\text{CoSO}_4 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$
(۴) $\text{CoSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

حل: گزینه (۳)

$$b = 6/5 - 2/7 = 3/8 \text{g}, \quad a - b = 2/7 \text{g}, \quad a = 6/5 \text{g}$$

$$n = \frac{(a-b)M}{18b} \Rightarrow n = \frac{2/7 \times 155}{18 \times 3/8} \Rightarrow n = 6 \Rightarrow \text{CoSO}_4 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$$

مثال (۸): $1/22$ گرم از یک نمونه نمک آبیوشیده باریم کلرید، $0/18$ گرم آب تبلور دارد. تعداد مولکول‌های آب تبلور کدام است؟ (جرم مولی آب و باریم کلرید خشک به ترتیب 18 و 208 گرم بر مول است).

۳ (۱)
۵ (۲)
۲ (۳)
۸ (۴)

حل: گزینه (۳)

$$n = \frac{(a-b)M}{18b} \Rightarrow n = \frac{0/18 \times 208}{18 \times 1/04} \Rightarrow n = 2$$

مثال (۹): نمونه‌ای از کلسیم سولفات به جرم $4/3$ گرم را حرارت می‌دهیم که در نتیجه $0/05$ مول آب از آن خارج می‌شود. تعداد مولکول آب تبلور در این نمک کدام است؟ (جرم مولی آب و کلسیم سولفات خشک به ترتیب 18 و 136 گرم بر مول است).

۵(۱) ۲(۲) ۳(۳) ۴(۴)

حل: گزینه (۲) $n = \frac{0/9 \times 136}{18 \times 3/4} \Rightarrow n = 2$, $b = 4/3 - 0/9 = 3/4$ g , $a = 4/3$ g , $n = \frac{0/05 \text{ mol H}_2\text{O} \times 18 \text{ g H}_2\text{O}}{1 \text{ mol H}_2\text{O}} = 0/9$ g

مثال (۱۰): در ساختار نمونه‌ای از سدیم سولفات متبلور، به ازای $7/1$ گرم Na_2SO_4 ، 9 گرم آب وجود دارد. تعداد مولکول‌های آب تبلور این نمک کدام است؟ (جرم مولی آب و سدیم سولفات خشک به ترتیب 18 و 142 گرم بر مول است).

۱۰(۱) ۸(۲) ۷(۳) ۶(۴)

حل: گزینه (۱) $n = 10$, $b = 7/1$, $a = 9$ g , $n = \frac{9 \times 142}{18 \times 7/1} \Rightarrow n = 10$, $n = \frac{(a-b)M}{18b}$

مثال (۱۱): مقدار $2/72$ گرم باریوم کلرید آبپوشیده را حرارت می‌دهیم که در نتیجه $2/32$ گرم نمک بدون آب بدست می‌آید. تعداد مولکول‌های آب تبلور باریوم کلرید کدام است؟ (جرم مولی آب و باریوم کلرید خشک به ترتیب 18 و 208 گرم بر مول است).

۶(۱) ۵(۲) ۴(۳) ۲(۴)

حل: گزینه (۴) $n = 2$, $n = \frac{(2/72 - 2/32) \times 208}{18 \times 2/32} \Rightarrow n = 2$, $n = \frac{(a-b)M}{18b}$

مثال (۱۲): در بلور $\text{MgCl}_2 \cdot n\text{H}_2\text{O}$ هر $1/9$ گرم MgCl_2 با $2/16$ گرم آب همراه است. تعداد مولکول‌های آب تبلور کدام است؟ (جرم مولی آب و باریوم کلرید خشک به ترتیب 18 و 95 گرم بر مول است).

۸(۱) ۷(۲) ۵(۳) ۶(۴)

حل: گزینه (۴) $n = 6$, $n = \frac{2/16 \times 95}{18 \times 1/9} \Rightarrow n = 6$, $n = \frac{(a-b)M}{18b}$

کنکور ۹۳: اگر $0/1$ مول نمک آبپوشیده $\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 8\text{H}_2\text{O}$ گرما داده شود و وزن آن حدود $18/9$ درصد کاهش یابد، x در فرمول جامد باقیمانده ($\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot x\text{H}_2\text{O}$) به تقریب کدام است؟ ($\text{Na} = 23, \text{S} = 32, \text{O} = 16, \text{H} = 1, \text{O} = 16$).

۳(۱) ۴(۲) ۵(۳) ۶(۴)

حل: گزینه (۳) ابتدا باید مشخص کنیم که $18/9$ درصد چند گرم خواهد شد که برابر تعداد مول‌های آب خارج شده است.

$$? \text{ mol H}_2\text{O} = 286 \text{ g Na}_2\text{SO}_4 \cdot 8\text{H}_2\text{O} \times \frac{18/9 \text{ g H}_2\text{O}}{100 \text{ g Na}_2\text{SO}_4 \cdot 8\text{H}_2\text{O}} \times \frac{1 \text{ mol H}_2\text{O}}{18 \text{ g H}_2\text{O}} = 3/003 \approx 3$$

$8 - 3 = 5$ جرم مول آب تبلور باقیمانده

کنکور ۹۲ : ۲۰ گرم مخلوط نمک خوراکی و منیزیم سولفات خشک پس از جذب آب تبلور به وسیله منیزیم سولفات ($\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$)، ۳۵/۱۲ گرم جرم دارد. درصد جرمی منیزیم سولفات در این نمونه کدام است؟ ($\text{H}_2\text{O} = 18$, $\text{MgSO}_4 = 120$).

۸۴ (۴)

۷۵/۶ (۳)

۷۲ (۲)

۱۰/۸ (۱)

حل : گزینه (۲) ابتدا باید جرم نمک خشک را محاسبه کنیم. بنابراین از ۲۰ گرم مخلوط، ۱۴/۴ گرم آن منیزیم سولفات است. پس

درصد آن را به شکل مقابل بدست می آوریم. $\% \text{MgSO}_4 = \frac{14/4}{20} \times 100 = 72$

$$n = \frac{(a-b)M}{18b} \Rightarrow 7 = \frac{15/12 \times 120}{18b} \Rightarrow b = 14/4$$

$$\Rightarrow \% \text{MgSO}_4 = \frac{14/4}{20} \times 100 = 72$$